

**Emlékezés Szalay Ágostonra (1811–1877), a Magyar Tudományos
Akadémia levelező tagjára**
**Remembering Ágoston Szalay (1811-1877), Corresponding Member of the
Hungarian Academy of Sciences**

A kéméndi előnevet viselő Szalay Ágoston életműve feldolgozottak nevezhető.¹ Budán, 1811. október 24-én született, Szalay Péter magyar királyi helytartósági (helytartótanácsi) elnöki titkár, és Rudolph Teréz úrnő fia. Öccse, Szalay László (1813-1864) jogtudós és történészakadémikus, centrlista politikus [l. tag (1836. szeptember 10.); r. tag (1838. szeptember 7.)] volt. Szalay Ágoston középfokú tanulmányait követően a jogi stúdiumokat a pesti egyetemen 1831-ben fejezte be, ahol Eötvös József (1813-1871) volt a hallgatótársa.² Végül 1833-ban letette az ügyvédi vizsgát, és wadasi Jankovich Miklós (1772-1846) akadémikus [t. tag (1831. február 15.)] történész, jogtudós, műgyűjtő mellett jurátus volt; nála kedvelte meg a régészetet.

A történeti és régészeti érzék mintegy Szalayval született és vele fejlődött élete végéig. Mesteréhez hasonlóan adatokat kezdett gyűjteni, becses okleveleket, magán leveleket, továbbá a hazai ipar és művészet különféle tárgyait. Hazai régi oklevelekből, pecsétekből, gyűrűkből, képekből és egyéb hazai régiségekből igen jeles gyűjteményt szerzett, mely több ezer darabból állt. 1831-ben mint jogászifjú, barátaival Horvát Istvánnak (1784-1846) arcképét, aki az oklevéltanból (diplomatikából) professzora volt, úgy a két halotti beszédet, mint nyelvünk legrégebbi írásbeli emlékét, részbe metszve kiadta.

Később, 1833. október 8-tól 1841. november 10-ig fogalmazó-gyakornok volt a magyar királyi udvari kancelláriánál, 1841. november 10-től 1845. október 15-ig számfeletti, majd valóságos fogalmazó, 1843. április 20-tól szolgálattétel végett beosztva a fennállott császári királyi államkonferenciához. 1845. október 15-től 1847. április 19-ig valóságos államtanácsosi tisztt, 1847. április 19-től magyar királyi udvari kancelláriai titkár és 1848-ban az akkori magyar királyi belügyminisztériumnál titkár. Később, 1850-ben súlyos szembaja miatt ideiglenesen nyugalomba lépett; ebből kigyógyulva 1854. szeptember 8-án a győr vármegyei törvényszék elnöke, 1860. február 28-tól 1861. március 29-ig országos törvényszéki elnök Sopronban, 1861. március 29-től 1863. november 5-ig váltótörvényszéki elnök és udvari tanácsos lett ugyancsak Sopronban, 1863. november 5-től 1870. június 28-ig pedig váltótörvényszéki elnök Pesten, és

¹ Id. Szinnyei József: Szalay Ágoston [szócikk]. In: Id. Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái* XIII. *Steiner-Télfy*. Budapest, Hornyánszky Viktor, 1909. 310-311. URL: <https://vmek.oszk.hu/03600/03630/html/> (utolsó megtekintés: 2026. október 1.); Anonym: Szalay Ágoston [szócikk.] In: Kenyeres Ágnes (főszerk.): *Magyar életrajzi lexikon* II. L-Z. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1969. 694-694. Harmadik, változatlan kiadás; Markó László: Szalay Ágoston. [Szócikk]. In: Markó László-Burucs Kornélia-Balogh Margit-Hay Diána: *A Magyar Tudományos Akadémia tagjai* III. R-Zs. (Főszerk.: Glatz Ferenc). Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont – Tudománytár, 2003. 1198-1199.; Anonym: Szalay Ágoston [szócikk.] In: Markó László (főszerk.): *Új magyar életrajzi lexikon* VI. Sz-Zs. Budapest, Magyar Könyvklub, 2007. 120-121.; Anonym: Szalay Ágoston [szócikk.] In: Markó László (főszerk.): *Új magyar életrajzi lexikon* VI. Sz-Zs. Budapest, Magyar Könyvklub, 2007. 120-121.; és Gulyás Pál (ír., összeáll.): Szalay Ágoston [Szócikk]. In: Gulyás Pál (ír., összeáll.) – Viczián János (ír., s.a.r., kieg., jav.): *Magyar írók élete és munkái. Megindította [az alapsorozatot]: Id. Szinnyei József. Új sorozat. ---. adatgyűjtésének felhasználásával írta és sajtó alá rendezte Viczián János és Viczián Botond XXVIII. Sz. Gizella – Szilas Oszkár*. Budapest, Magánkiadás, 2025. 390-390.

² Eötvös József akadémikus [l. tag (1835); r. tag (1839); ig. tag (1855); másodelnök (1855-1866) elnök (1866-1871)] a jogbölcselet, az államtudomány kiemelkedő művelője, jelentős regényíró. Eötvös József fia volt vásárosnaményi báró Eötvös Loránd (1848-1919), a jogi tanulmányokat is folytatott fizikus, kultúrpolitikus. Az MTA tagja [l. (1873. május 21.); r. (1883. május 17.); ig. (1906. március 23.)]; majd atyjához hasonlóan elnöke [1889. május 3. – 1905. november 27.].

1870. június 28-tól tanácselnök a magyar királyi ítélőtáblánál. Hivatali elfoglaltságai gátolták abban, hogy becses gyűjteményeit maga feldolgozhassa, bár e szándékáról soha nem mondott le.

A Magyar Tudományos Akadémia 1858. december 15-én levelező taggá választotta; hivatalos érdemeiért pedig a király udvari tanácsossá nevezte ki és 1873. november 25-én negyven éves szolgálata elismerésül a Szent István-rend keresztjével tüntette ki.³ Székfoglaló értekezését *Néhány magyar köriratú pecsétről* címmel 1860. január 8-án tartotta meg.⁴ Meghalt 1877. május 5-én Budapesten.⁵

Művei

Levelek a 16. és 17. századból (Különlenyomat). Pest, 1830.; Magyar régiségek (Különlenyomat). Pest, 1831.; Négyszáz magyar [nyelvű] levél a 16. századból 1504-1560. A régibb magyar közélet, erkölcsök, történet és nyelv ismeretének előmozdítására, kiadja a Magyar Tudományos Akadémia Történeti Bizottsága. Pest, MTA, 1861. (Magyar Levelestár I.).

Felhasznált irodalom

Id. Szinnyei József: Szalay Ágoston [szócikk]. In: Id. Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái* XIII. Steiner-Télfy. Budapest, Hornyánszky Viktor, 1909. 310-311. URL: <https://vmek.oszk.hu/03600/03630/html/> (utolsó megtekintés: 2026. október 1.); Anonym: Szalay Ágoston [szócikk.] In: Kenyeres Ágnes (főszerk.): *Magyar életrajzi lexikon* II. L-Z. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1969. 694-694. Harmadik, változatlan kiadás; Markó László: Szalay Ágoston. [Szócikk]. In: Markó László-Burucs Kornélia-Balogh Margit-Hay Diána: *A Magyar Tudományos Akadémia tagjai* III. R-Zs. (Főszerk.: Glatz Ferenc). Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont – Tudománytár, 2003. 1198-1199.; Anonym: Szalay Ágoston [szócikk.] In: Markó László (főszerk.): *Új magyar életrajzi lexikon* VI. Sz-Zs. Budapest, Magyar Könyvklub, 2007. 120-121.; és Gulyás Pál (ír., összeáll.): Szalay Ágoston [Szócikk]. In: Gulyás Pál (ír., összeáll.) – Viczián János (ír., s.a.r., kieg., jav.): *Magyar írók élete és munkái. Megindította [az alapsorozatot]: Id. Szinnyei József. Új sorozat. ---. adatgyűjtésének felhasználásával írta és sajtó alá rendezte Viczián János és Viczián Botond* XXVIII. Sz. Gizella – Szilas Oszkár. Budapest, Magánkiadás, 2025. 390-390.

Koi Gyula PhD

Tudományos főmunkatárs; v. vezető kutató;
tudományos munkatárs

Nemzeti Közzolgálati Egyetem (NKE) Államtudományi és Nemzetközi
Tanulmányok Kar; Pécsi Tudományegyetem (PTE) Állam-és Jogtudományi kar;
ELTE Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Kutatóintézet

³ Id. Szinnyei (1909) 310-311.; Anonym (1969) 694-694.; Markó (2003) 1198-1199.; Anonym (2007) 120-121.; Gulyás (2025) 390-390.

⁴ Markó (2003) 1198-1199.

⁵ Id. Szinnyei (1909) 310-311.; Anonym (1969) 694-694.; Markó (2003) 1198-1199.; Anonym (2007) 120-121.

E-mail: koigyula@gmail.com